

М-Р ВИКТОРИЈА ЧАВКОСКА, НАД ПРЕТСТАВНИШТВО НА РЕПУБЛИКА ВО СТРАЗБУР

Состојбата со националните малцинства дополнително се влошува во ситуации кога владите на земјите-членки се повикуваат на свои дефиниции за терминот малцинство. На крај, сè се сведува на политичкиот чекор кој самата држава ќе го преземе при промоцијата и заштитата на правата на припадниците на овие малцинства, кои се и нејзини граѓани.

Државите се тие, а не Советот на Европа, кои треба да направат поголеми напори и воопшто да ја воочат состојбата на постоење на малцинствата и да се воздржат од секаква политика или практика, чија цел е асимилација на припадниците на националните малцинства поради неможноста да се справат со нивните барања.

Разговорот го водеше:
Жаклина МИТЕВСКА

☀ Госпоѓице Чавкоска, неодамна беше промовирана Вашата книга "Влијанието на документите на Советот на Европа врз положбата на малцинствата во Романија, Словачка, Република Италија и во Република Македонија". Зошто ги избравте за разгледување токму овие земји?

ЧАВКОСКА: Книгата е резултат на долгогодишно истражување. Во неа прв пат на македонски јазик може да се прочита и за други примери на земји и за нивните концепти на промоција и заштита на припадниците на националните малцинства. Земјите кои ги разгледувам во самиот труд се специфични, како по сопствената историја на осамостојување, така и по државното уредување. Улогата и местото на припадниците на националните малцинства отвори низа прашања во внатрешните уредувања на овие земји. Како комплицирани би ги издвоила Романија и Република Македонија. Акумулираната состојба со националните малцинства беше воочлива и доведе до прашањето за идентитетот, дури и до идеја за отцепување на одделни делови од територијата на Романија. Додека со Репуб-

Викторија Чавкоска е родена во Струга, Република Македонија. По завршувањето на гимназиското образование во родното место, се запишува на Правниот факултет при Универзитетот "Свети Кирил и Методиј" во Скопје, отсек Политички науки, група Меѓународни политички односи. Дипломира како најдобар студент на генерацијата. Во текот на студиите ги држи вежбите по предметите Историја на политичките теории и Политички систем. Во периодот од 2000 до 2002 година е практикант во Собранието на Република Македонија, во рамките на заемната програма со Националниот демократски институт за меѓународни односи од Washington DC. Седум месеци е вработена во правниот сектор на Собранието на РМ како стручен соработник, по што на покана на проф. д-р Volker Rittberger заминува на елитниот универзитет Eberhard Karls во Tuebingen, Германија, на Институтот за политички науки. Оттаму заминува за Њујорк, каде е на пракса во седиштето на Обединетите нации. Таа е активен член на Младите европски федералисти и на Европското движење во Германија, како и на Паневропското движење на д-р Otto von Habsburg. Со него работи и на пишување предлог-резолюции за креираниот проблем со името, кои понатаму се доставувани до европските парламентарци како, на пример, Rainer Wieland, Doris Pask или Bernd Poselt.

Работи како личен асистент на Andrea Kruger, пратеник на Христијанско демократската унија (CDU) во Германија. Интензивно учествува во активностите на македонската заедница во Германија, член е на Германско-македонскиот културен форум "Корзо" во Stuttgart, на Deutsch-Makedonische Gesellschaft во Berlin и на Претседателството на локалната секција на CDU. Денес работи како политички асистент на амбасадорот д-р Елеонора Петрова Митевска при постојаната мисија во Советот на Европа во Стразбур, Франција.

Докторант е на меѓународна политика на Универзитетот во Stuttgart.

лика Словачка ситуацијата подразбираше активно вклучување на припадниците на националните малцинства во заедничкото културно богатство на земјата. Всушност, Република Словачка го фати последниот воз во групата земји кои ѝ се придружија на Европската унија во 2004 година. Еден од условите

беше токму донесувањето на Законот за употреба на јазиците на националните малцинства. Италија е позитивен пример за решавање и за унапредување на состојбата со националните малцинства. Овде се работи исклучително за јазични групи, кои со векови традиционално ја населувале таа тери-

ВОРЕШЕН СОРАБОТНИК ВО ПОСТОЈАНОТО А МАКЕДОНИЈА ПРИ СОВЕТОТ НА ЕВРОПА

торија. Јас го разгледував случајот со Јужен Тирол и специфичниот статус на двете негови провинции, Трентино и Болцано.

Република Македонија е најсвеж пример дека унапредувањето на правата на припадниците на националните малцинства е по потребно од кога било претходно. Домашното законодавство во 2001 година не направило многу во

институции за високо образование за припадниците на националните малцинства, со што се создаде вакуум состојба и ни го донесе, во тоа време т.н. Универзитет во Мала Речица. Но, ова не е осамен случај, вакви примери среќаваме и во Романија и во Република Словачка. Приватните универзитети не се непозната работа. Но, на Република Македонија, за разлика од останатите

Но, колку тие се почитуваат од страна на земјите-членки на Советот на Европа, односно какво е влијанието на темелните документи на Советот на Европа врз земјите-членки во однос на заштитата на човековите права?

ЧАВКОСКА: Советот на Европа, како владина меѓународна организација се обидува да ја следи ситуацијата со човековите права, а со тоа и на националните малцинства, во временски интервал од повеќе од 50 години. Всушност, во 2009 година организацијата прославува 60 години од своето постоење. Заштитата на етничките, верските и на јазичните групи е еден од најстарите приоритети на меѓународното право, а со тоа и на Советот на Европа. Поради прагматични и хуманитарни причини, меѓународното право служи како инструмент за заштита, бидејќи прашањето на малцинствата никогаш не било целосно опфатено во ни еден државен законски систем. Оттука, логично произлегува потребата заштитата и промоцијата на националните малцинства државите да ја издигнат на едно повисоко ниво - меѓународно, бидејќи дел од нив во Европа беа погодени од таквите "отцепени групи" и беа во потрага по едно "национално единство". Токму носењето на документите кои ги наброивте, значеше и сè уште означува волја и обврска на државата да продолжи да ја подобрува состојбата со националните малцинства во своите граници. На пример, носењето на Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства прв пат значеше не само политичка обврска на земјата-членка, туку таа стана правно обврзувачка за земјата потписничка. Значи, оваа Конвенција има задача да ги одреди легалните принципи кои државите треба да ги преземат и да ги почитуваат, со цел да се подобри ситуацијата со националните малцинства. Постои Советодавен комитет, тоа е единствениот механизам на директно следење на состојбата, преку кој Комитетот на министри ја следи имплементацијата на самата Конвенција. Постојат периодични извештаи кои се изработуваат и од страна на комесарот за човекови права и се доставуваат на разгледување до Комитетот на министри. Состојбата со националните малцинства дополнително се влошува во ситуации кога владите на земјите-членки се повикуваат на свои дефиниции за терминот малцинство. На крај, сè се сведува на политичкиот чекор кој самата држава ќе го преземе при промоцијата и заштитата на правата на припадниците на овие малцинства, кои се и нејзини граѓани. Државите се тие, а не Советот на Европа, кои треба да

ДРЖАВИТЕ ДА СЕ ВОЗДРЖАТ ОД АСИМИЛАЦИЈАТА ВРЗ НАЦИОНАЛНИТЕ МАЛЦИНСТВА

Влијанието на документите на Советот на Европа врз положбата на малцинствата во Романија, Република Словачка, Република Италија и Република Македонија

м-р Викторија Чавкоска

земји кои се предмет на анализа во мојата студија, ѝ се случи и Рамковниот договор, кој нанесе значителни измени на уставниот поредок и на државното уредување во земјата. Тој ни го донесе Државниот универзитет во Тетово, пример каков што не постои во ни една европска држава. Додека донесувањето на Законот за употреба на јазикот на малцинствата треба да се разгледува од позитивен аспект. Тој воопшто не го доведува во прашање местото на македонскиот јазик како државен јазик. Тоа така и треба да остане! Ратификувањето на Повелбата за регионални и малцински јазици на Советот на Европа од страна на македонското Собрание е симболичен чин, бидејќи правото на употреба на јазиците на националните малцинства е на повисоко ниво во законот, отколку нивото во самата Повелба. Но, таа може да биде интересна за останатите припадници на националните малцинства во Република Македонија, кои не го достигнуваат бариерниот праг од 20 проценти за да можат непречено да го користат мајчиниот јазик.

☀ Од многубројните конвенции донесени од Советот на Европа ќе наброиме неколку фундаментални: Европската конвенција за човекови права, Рамковната конвенција за заштита на националните малцинства, Европската повелба за регионални и малцински јазици...

тој поглед. Донесувањето на некои закони, како Законот за лични карти и Законот за матична евиденција никогаш целосно не се спроведоа во практика. Ист е случајот и со Романија и со Република Словачка. Потоа, и Законот за образование и Законот за локална самоуправа не предвидуваа основање на

направат поголеми напори и воопшто да ја воочат состојбата на постоење на малцинствата и да се воздржат од секаква политика или практика, чија цел е асимилација на припадниците на националните малцинства поради неможноста да се справат со нивните барања. Уште еднаш да напомам, со Рамковната конвенција на Советот на Европа за националните малцинства се отвора простор за нивна вистинска, фактичка и целосна интеграција. Оттука политиката на државите треба да биде насочена кон вклучување на припадниците на националните малцинства во сите сфери на општественото живеење. Реално, системот и механизмите на Советот на Европа не се моќни да влијаат врз домашното законодавство, но се доволна инспирација за развивање на стратегии и програми, кои ќе го зачуваат и постојано ќе го развиваат културниот идентитет на припадниците на различните национални малцинства. Од друга страна, пак, од нив се очекува да покажат поголема лојалност кон земјата во која живеат.

 Судот за човекови права на Советот на Европа неколку пати пресуди во корист на македонското малцинство во Бугарија. Но, во практика пресудите не се реализираа. Која е причината што Бугарија не ја спроведува судската одлука?

ЧАВКОСКА: Толкувањето на Европската конвенција за човекови права останата примарна цел на Судот. Со цел да се надоврзам на вашето прашање, на меѓународно ниво, Конвенцијата е супериорна над било кои национални закони; ниедна држава не може да се повика на својот домашен закон, со цел да ги избегне обврските кои произлегуваат од Конвенцијата. Секоја држава одлучува, барем во принцип, до кој степен и на кој начин нејзиниот внатрешен закон обезбедува извршување на обврските кои произлегуваат од Конвенцијата. Да се одреди ефектот од пресудите на Европскиот суд за човекови права во правните поредоци на државите-договорнички е многу сложено. Пресудата е конечна и обврзувачка за учесниците во случајот (член 52). Не постои процес на жалба и нема право на жалба пред друг суд. Важно е да се истакне дека пресудите не се извршуваат директно во смисла дека тие ги анулираат националните одлуки кои се прогласени за неусогласени со Конвенцијата. Одговорноста на државата е да преземе такво дејство и ако внатрешниот закон на државата тоа го дозволува - само "делумна репарација" (член 53) додека се чека на реформа на релевантниот закон. Доколку кршењето е

предизвикано од постоење на правна одредба, усогласувањето со оваа обврска претставува исклучително менаџирање со амандман на внатрешниот закон. Во практика одржувањето на спореното законодавство отвора можеби бескрајна состојба и придонесува за постојано кршење на Конвенцијата. Всушност, и Комитетот на министри извршува неколку функции за да се осигура дека договорните страни ги исполнуваат своите обврски во согласност со овој инструмент. Според член 32 од Конвенцијата, Комитетот на министри има второстепено овластување да донесува одлуки по случаи. Оваа функција на донесување одлуки јасно се смета за судска по природата, иако самиот орган во основа има политичка природа. Во ситуација кога определен случај би бил однесен на разгледување пред Комитетот на министри, тој на крај би завршил со усвојување на заедничка резолуција. Додека, пак, пресудите на Судот се конечни и истите се пренесуваат до Комитетот на министри, кој ќе биде супервизор на нивното извршување. Оваа супервизија може да биде во форма на набљудувачко законодавство или административни реформи од страна на државата или исплата на штета за поединецот. Важно е да се истакне дека Комитетот на министри нема овластување да интервенира директно во супервизијата и во извршувањето на пресудите од повиканата држава во одреден случај. Доколку државата избере да ја игнорира или целосно да не ја изврши пресудата на Судот или, пак, одлуката на Комитетот на министри, тој ќе се најде во ситуација кога може да направи многу малку за да ја убеди страната да го почитува ставот на органот во Стразбур. За жал, Конвенцијата не ги воспоставила санкциите за нејзино кршење. Единствено

Статутот на Советот на Европа и член 8 го овластуваат Комитетот на министри да ја суспендира т.е. исклучи секоја држава-членка, која е виновна за кршење на човековите права. Случајот на ОМО "Илинден" Пирин е само еден од тие кои сè уште ја чекаат својата реализација на пресудата.

 Мониторингот на телата на Советот на Европа врз Република Македонија се постојан процес. Тоа се одразува и на нашиот пристап кон Европската унија. Како гледате на самиот факт дека и останатите земји од соседството имаа проблеми на непочитување на човековите права, а со тоа и на правата на националните малцинства, но сепак се понапред од Република Македонија?

ЧАВКОСКА: Заштитата на човековите права стана еден од клучните темели на мирот, демократијата и развојот. Но, мирот тешко може да се одржи без правдата. Затоа и до денес постојат меѓународни организации како Советот на Европа, кои преку своите механизми се обидуваат да ја подобрат сликата за заштитата на човековите права. Со самиот концепт на воспоставување на т.н. мониторинг на Советот на Европа се работи за општ пристап и се врши политички притисок врз државите-членки на организацијата постојано да изразуваат волја и обврска на солидарност за да се обезбеди, колку што е можно побрзо, ефективна заштита на човековите права и подобар социјален живот за граѓаните. Во овој контекст, веројатно најважниот ефект, а со тоа и одговорот на вашето прашање лежи во поттикнувањето на државите да го усогласат својот закон со практиката и со тоа да го избегнат срамот да бидат цитирани пред органите на Советот на Европа.